

“HET ZIT ANDERS IN MIJN HOOFD”

Dyslectische leerlingen hebben het niet gemakkelijk in de dagelijkse schoolpraktijk. Ze kampen met een veelheid van problemen. Met name taal – niet alleen Nederlands, maar ook Engels, Duits, Frans en andere talen – vormt het grootste probleemgebied. Dyslectische leerlingen aan het woord over hun handicaps, wensen en het effect van faciliteiten die de school hen kan bieden.

Het aantal dyslectische leerlingen in het voortgezet onderwijs wordt geschat op 3 á 4%. Op de totale schoolpopulatie betekent dat 6000 tot 8000 leerlingen per leerjaar. Dat dit percentage op bepaalde vo-scholen hoger of lager is, heeft te maken met het type onderwijs, de zorgkwaliteit of andere, min of meer toevallige, omstandigheden. In ieder geval gaat het om een grote groep leerlingen, die extra begeleiding en adequate ondersteuning nodig heeft om tot goede leerprestaties te komen.

Struikelblokken

Grammatica- en spellingsregels zijn voor dyslectische leerlingen een steeds terugkerend probleem. “Ik heb de grammaticaregels achter in mijn schrift zitten, maar ik vergeet vaak te kijken of er is gewoon geen tijd om snel even iets op te zoeken.” Met sms'en en msn'en hebben ze wonderlijk genoeg veel minder moeite, want “dan let je niet zo op de spelling.”

Met lezen is het al niet anders. Kunnen sommigen nog redelijk uit de voeten met stillezen, tegen hardop voorlezen in een groep zien velen als een berg op. Vaak lezen ze traag of iets anders dan er staat. “Het zit anders in mijn hoofd” of “Ik zie wel wat er staat, maar ik zeg een ander woord”, laten ze weten. Of omdat ze samenvattend lezen en woorden overslaan, wordt het verhaal onbegrijpelijk en kunnen andere leerlingen hen bij het voorlezen niet meer volgen.

Eigen taaltje

Ook bij het schrijven doen zich soortgelijke problemen voor. Lange en moeilijke woorden zouden ze het liefst vermijden, sommige woorden schrijven ze dubbel of slaan ze over, ze hanteren de verkeerde volgorde of verzinnen er soms ook woorden bij. Bovendien gaat het vaak allemaal te snel. Wanneer ze aantekeningen moeten maken, kunnen ze het tempo niet bijhouden en komt de leesbaarheid van hun eigen teksten in het gedrang: “Ik hoor het wel, maar omdat het dikwijls veel te vlug gaat, kan ik de letters niet meer kwijt en schrijf ik het maar gauw op in mijn eigen taaltje.” Alle lees-, luister- en schrijfproblemen komen voor deze leerlingen in hun volle omvang samen in toetsituaties. Bovendien levert concentratieverlies voor sommigen van hen nog een extra handicap op.

Faciliteiten

Het onderkennen en serieus nemen van de problemen waarmee dyslectische leerlingen te maken hebben, is van groot belang voor het omgaan ermee. De eerste stap die de school kan zetten is gericht onderzoek bij de instroom van nieuwe leerlingen. Op basis van de testuitslag kan de school passende maatregelen treffen. Een dyslexieverklaring is daarvoor een goede start. Een dergelijke verklaring geeft een goed overzicht van de speciale faciliteiten die voor zo'n leerling gelden. Behalve een positieve en begripvolle benadering door docenten, kan gedacht worden aan bijvoorbeeld extra tijd voor toetsen, computergebruik en vergroot schrift. Daarnaast bieden veel scholen nog een scala van andere faciliteiten voor dyslectische leerlingen. Voorbeelden hiervan zijn remedial teaching bij moderne vreemde talen, minder zwaar laten meetellen van spellingsfouten, gebruik van cassettebandjes of cd-roms,

omzetten van schriftelijke overhoringen in mondelinge en het geven van extra spellinglessen.

Eigen initiatief

Vorig schooljaar heeft KPC Groep onderzoek gedaan naar de problemen waar dyslectische leerlingen op school tegenaan lopen, welke maatregelen scholen nemen, wat leerlingen daarvan vinden en waar ze zelf het meest behoefte aan hebben. Ondanks het feit dat een basisschool een leerling gemiddeld acht jaar onder haar hoede heeft, is begeleiding van de dyslectische leerling niet zo vanzelfsprekend als het lijkt: slechts de helft van de basisscholen blijkt gericht aandacht voor hen te hebben.

De resultaten van het (kleinschalig) onderzoek wezen uit, dat leerlingen in het voortgezet onderwijs over het algemeen redelijk tevreden waren over de voorzieningen die de school voor hen heeft getroffen. Scholen doen meestal niet moeilijk over het verlenen van faciliteiten waarom dyslectische leerlingen vragen. Mits te realiseren, geven de meeste scholen daar de ruimte voor. Wel benadrukken deze leerlingen het belang van eigen initiatief: "Je moet er vaak zelf om vragen, want anders krijg je het niet."

Iets minder positief zijn leerlingen over docenten die hun dyslexie niet (willen) zien en hun moeilijkheden en beperkingen te weinig serieus nemen. Lang niet alle docenten blijken voldoende aandacht of begrip te hebben voor de gevolgen die dyslexie voor leerlingen kan hebben. Daar komt bij, dat veel docenten onvoldoende deskundig zijn: ze weten vaak te weinig af van dyslexie en de consequenties ervan voor het leerproces. Of, zoals een van de leerlingen het nogal basaal uitdrukt: "Sommige leraren weten er gewoon niets vanaf. Ze denken dat ik slecht kan lezen en schrijven omdat ik niet goed kan leren of gewoon lui ben."

Waardering

Over de zinvolheid van de genomen maatregelen zijn dyslectische leerlingen verdeeld. Een gedeelte van hen laat zich lovend uit over de maatregelen en het effect van allerlei voorzieningen die de school voor hen getroffen heeft. Met name waarderen ze de extra tijd bij toetsen, spellingsondersteuning, mondelinge in plaats van schriftelijke overhoringen en het gebruik van cassettebandjes. Anderen stellen zich kritischer en ook negatiever op. Ze vinden dat de beperkte faciliteiten die ze krijgen niet of nauwelijks helpen om hun problemen op te lossen. Deze leerlingen denken fatalistischer, melden nogal eens dat hun problemen niet altijd serieus genomen worden en benadrukken "dat dyslexie toch nooit over gaat" en dat ze er mee zullen moeten leren leven.

Wensen en behoeften

Serieus genomen worden, dat is wat dyslectische leerlingen het liefst zouden willen. Ook zouden ze willen dat de docenten wat beter geïnformeerd zijn over dyslexie: wat het inhoudt, wat het voor een leerling betekent dyslectisch te zijn en welke maatregelen er binnen het eigen vak mogelijk zijn. Leerlingen vinden bovendien, zo blijkt uit het eerder genoemde onderzoek, dat het nog te vaak voorkomt dat niet alle docenten weten welke leerlingen dyslectisch zijn en op welke voorzieningen zij op school recht hebben.

Voor meer informatie over het protocol Dyslexie VO
h.schoots@kpcgroep.nl

Dyslexiecoach

Momenteel werkt KPC Groep in samenwerking met het Expertisecentrum Nederlands en WSNS+ aan een Masterplan Dyslexie, met als doelstellingen:

- begeleiding van dyslectische leerlingen in de klas door docenten
- deskundigheidsbevordering op lerarenopleidingen
- stimulering van expliciet schoolbeleid
- afstemming met externe zorg (waaronder leesklinieken en pedologische instituten)
- informatie aan en afstemming met ouders

Alle scholen voor voortgezet onderwijs hebben vóór de zomervakantie een signaleringspakket ontvangen dat een aantal instrumenten bevat waarmee zij brugklasleerlingen bij binnenkomst kunnen screenen op dyslexie. Dit pakket is ontwikkeld in het kader van het Protocol Dyslexie dat op 1 december 2004 op de overdrachtsconferentie zal worden overgedragen aan alle scholen voor voortgezet onderwijs.

In het protocol Dyslexie wordt geadviseerd op school een dyslexie-coach aan te stellen. Deze coach is gedurende de hele schoolloopbaan de belangenbehartiger voor de dyslectische leerling en leert de leerling zoveel mogelijk zijn eigen problemen op te lossen.

De taken die de coach – remedial teacher, mentor – verricht, maken deel uit van het geheel van voorzieningen dat een school biedt en kunnen ook voor leerlingen met andere problemen (zoals ADHD of autisme) van belang zijn. De coach ziet er onder andere op toe dat er een begeleidingsplan komt en dat de leerling bij de opstelling van zo'n plan wordt betrokken. Verder steunt de coach de leerling en zoekt naar oplossingen, organiseert lotgenotencontact en functioneert als vertrouwenspersoon. De coach doet zelf weinig aan directe begeleiding met betrekking tot vakken of vakonderdelen.

Voor deze nieuwe taak binnen de school biedt KPC Groep een vierdaagse training aan. De training is vooral praktisch van opzet. Er wordt uitgegaan van de taken en verantwoordelijkheden van de coach. Centraal staat de inbedding van deze taak binnen de school en het oefenen van vaardigheden die nodig zijn om deze leerlingen te coachen. Van de deelnemers wordt verwacht dat zij tussen de trainingdagen alle taken behorende bij een coach oefenen en vastleggen in een plan, zodat voor iedereen binnen de school en voor de ouders duidelijk is wat ze kunnen en mogen verwachten van deze coach.

Van deelnemers aan deze vierdaagse training wordt verwacht dat ze deze taak of functie binnen de school vorm willen geven. Gedegen kennis van dyslexie is geen voorwaarde: het gaat immers met name om het coachen en de coördinatie van de begeleiding.

De training vindt plaats op 29 november 2004, 22 december 2004, 24 februari 2005 en 14 april 2005 in 's-Hertogenbosch. Trainers: Heleen Schoots en Frans Ottenhof. Kosten € 1.125,- p.p.

Meer informatie en inschrijvingen: secretariaat leerlingbegeleiding, Postbus 482, 5201 AL 's-Hertogenbosch, telefoon 073 – 6247 254; e-mail: a.vanwijngaarde@kpcgroep.nl

Voor meer informatie over het protocol Dyslexie: h.schoots@kpcgroep.nl of het Masterplan Dyslexie: jcm.visser@kpcgroep.nl